

Idehistoriske selvbetragtninger

"Skolen i Athen" av Michelangelo (Kilde:Wikimedia commons)

BOKOMTALE: Selvtematiseringen er en del av refleksiviteten til idehistoriefaget. En ny antologi med bidragsytere fra det idehistoriske miljøet ved universitetet i Oslo gjør opp status for faget i samtiden og justerer blikket på fortiden.

Av Knut Ove Eliassen, professor i litteraturvitenskap ved NTNU

Til tross for at norsk idéhistorie faghistorisk kan sies å være en angloamerikansk import, er det vanskelig å komme utenom at disiplinen i et europeisk perspektiv fremstår som et tysk åndsprodukt, en variant av det Hegel i sin tid kalte for *Geistesgeschichte*. Tanken om at tanken har en historie, at det finnes en egen ideenes historie, og at denne historien sågar også omfatter den tanke som tenker denne historien, er grunnleggende for hegelianismen. Ikke bare er ideene

tankens forskjellige historiske manifestasjoner på tvers av vitenskaper, kunstformer, religioner og hva som nå finnes av kulturelle uttrykk, historien kan kun begripes gjennom en dobbel historisk refleksivitet: Både det tanken gjør til sin gjenstand, og tanken som tenker gjenstanden, er underlagt historiens vilkår.

Mye blekk har blitt spilt på den historiske refleksivitetens komplekse og paradoksale tankefigurer. Her skal det kun dveles ved en av dens konsekvenser: Fordi selvtematiseringen er en del av den historiske refleksiviteten, og at det historiske «nå» hvorfra historien skrives, derfor ikke er unndratt de historiske prosesser som beskrives, følger det at idéhistorien er et uavsluttelig prosjekt. Den må påbegynnes på nytt og på nytt.

Dette Sisyfos-arbeidet er både dens utfordring og dens etos. Slik står utgivelsen *Grep om fortiden* i en viktig fagtradisjon, den er et uttrykk for den idéhistoriske dyd det er å gjøre opp status over seg selv, ta bestikk av samtiden og justere blikket på fortiden. At boken er redigert av de toneangivende forskerne Ellen Krefting, Espen Schaanning og Reidar Aasgaard ved Idéhistorisk avdeling ved Universitetet i Oslo de siste årene, gir den tyngde og autoritet.

All åndshistorisk refleksivitet til tross, fagdisipliners identitet er til syvende og sist resultatet av individer og institusjoner, prosaiske anliggender som professorater, universitetsreformer, pensum og eksamener. Uten at det sies med like mange ord, fremstår boken som en summa anlagt som en innføring i faget for studenter. Inntrykket forsterkes av at bokdesignet bruker samme skolebokaktige og litt kjedelige uttrykk som det tre innføringsbøkene i Vestens idéhistorie Cappelen Damm utga for et par år siden, *Antikken og middelalderen* (Christine Amadou) *Renessanse og reformasjon* (Else Marie Lingaas), og *Modernitetens fødsel* (Ellen Krefting). Forordet gjør klart at antologien vil besvare spørsmålet «Hva er idéhistorie?» Boken plasserer seg dermed uvegerlig i forlengelsen av nyere forsøk på å gi et svar på dette spørsmålet, så som Trond Berg Eriksens «Hva er idéhistorie?» fra 2003 (for øvrig forbigått med taushet).

LES OGSÅ: [Mot en bredere idéhistorie](#)

Det er ofte vanskelig å anmelde antologier fordi de – slik genrenavnet signaliserer – samler individuelle åndsfrukter. Selv om redaktørene i utgangspunktet forsøker å håndheve et samlende perspektiv, vil tekstene gjerne være preget av bidragsyternes forskjellig bakgrunn, viten og interesser. Dette gjelder også for denne utgivelsen. Men her ligger årsaken kanskje i større grad i sakens natur enn i redaktørenes unnfalighet. Denne leserens forventninger om å finne et *samlet* bud på hva idéhistorie idag skulle være, synes å bli gjort til skamme allerede på første side. Forordets to første avsnitt åpner begge med «Idéhistorie kan være så mangt», og formelen varieres til overmål i åpningen av bokens første bidrag. Dette kan selvsagt leses som en tilslutning til postmoderne metodepluralisme, men kan også forstås som defensiv forsiktighet og et uttrykk for et fag som sliter litt med å finne sin identitet. I alle fall signaliserer ikke innledningen noen ambisjon om å hevde en klar disiplinær profil. Dette betyr ikke nødvendigvis at antologien mangler profil eller

identitet; om idéhistorie som disiplin overhodet har en gjenstand, må den vel nettopp vise seg i antologier som denne i kraft av den «tidsånd», de «diskursive konstellasjoner» eller «kontekster» de som idéhistoriens uttrykk nødvendigvis artikulere. Spørsmålet er hvor tydelig dette artikuleres i den foreliggende utgivelsen.

Ifølge redaktørens korte forord er boken inndelt i tre deler, en metodologisk og teoretisk del, en viet individuelle forfatterskap og en siste del om bestemte idéhistoriske felt. Etter Vidar Enebakks reviderte versjon av en eldre artikkel som gir et lett pedantisk, men informativt overblikk over norsk idéhistorie fra starten og frem til i dag – i en form som nok ligger tettere på krøniken enn på idéhistorien –, kommer fire teoretisk orienterte kapitler. Det er umiddelbart slående at alle fire er skrevet av menn. Utgivelsens kjønnsbalanse er ellers innenfor rammene av gjeldende likestillingspraksis, knappe 44% av bidragene er forfattet av kvinner, men det er påtagelig at alle disse har prioritert de historiske studiene fremfor de prinsipielle sidene ved disiplinen. De fire metodekapitlene er alle gode, til tider glimrende. Helge Jordheim skriver ikke uventet både kompetent og avklart om begrepshistorien med særlig vekt på Reinhart Kosellecks *Begriffsgeschichte*, og didaktisk gjør han begrepet «sivilisasjon» til omdreiningspunkt for sin innføring i begrepshistoriens metode og teori. Han forener på god filologisk maner en kort historisk redegjørelse for begrepshistorien med en innføring i dens teori og praksis – hva det vil si å arbeide begrepshistorisk. Jeg kunne i og for seg ha ønsket meg en bredere idéhistorisk kontekstualisering av selve begrepshistorien som et særlig tysk etterkrigsprosjekt – for slik å vinne litt avstand til metoden –, men som innføring i sentrale begreper hos Koselleck og som mønsterleverandør for begrepshistorisk analyse fungerer teksten utmerket.

I sin presentasjon av Cambridge-skolen, som først og fremst handler om Quentin Skinner, gir Thomas Krogh en både krystallklar og økonomisk fremstilling av Skinners idéhistoriske forfatterskap. Også i dette kapitlet settes språk og begreper i fokus, men hos Skinner står den pragmatiske siden ved de politiske tekstene langt mer sentralt enn hos Koselleck. At tekster er talehandlinger som er skrevet inn i og virker i en kontekst, blir slik prinsippet som avstikker rammene for enhver tekstanalyse: Tekster må forståes ut fra den umiddelbare sammenheng de er ment å virke i. Denne leseren kunne ha tenkt seg litt mer om J.G.A. Pocock, som avspises med et par sider mot slutten av Kroghs artikkel, i det som blir stående litt som et slags pliktskyldig addendum, men innvendingen er sekundær i lys av tekstens kvalitet for øvrig.

Nils Gilje skal roses for å løfte frem *LTI – Lingua Tertii Imperii* litteraturforskeren Viktor Klemperers analyse av Det tredje rikets språk. Både forfatterskapet og boken fortjener større oppmerksomhet i Norge. Gilje fortsetter her sitt gode arbeid med den tyske nazitidens idéhistorie (han har publisert både om Alfred Baeumler og om Martin Heideggers *Schwarze Hefte*), og hans bidrag her gir både et nyansert idéhistorisk innblikk i Klemperers historiske erfaringer, og den metoden han anvender i analysen av det nazistiske språket. Gilje karakteriserer dette som «en diskursanalyse før diskursanalysen». Her har jeg et forbehold; Klemperer var romanist og hans dagbøker fra krigen – oversatt i forkortet form til norsk som *Jeg vil vitne til siste stund* – rommer flere utførlige

litteraturhistoriske og poetologiske betraktninger (dessverre utelatt i den norske utgaven). Her står han i en tradisjon som senere blant annet har blitt kalt for «stilkritikk», og det analyseskjemaet Gilje anskuelig stiller opp, har etter mitt skjønn betydelig mer med stilkritikkens epistemologi å gjøre (Leo Spitzer, E. R. Curtius m.fl.), enn med diskursanalysens.

LES OGSÅ: [Idéhistorie i endring](#)

I «Om å bruke Foucault: Fire metodestrategier» skriver Espen Schaanning uanstrengt, klart og instruktivt om å hva man metodologisk kan hente hos Foucault. Artikkelen er i høyeste grad på sin plass i lys av den popularitet Foucault nyter som teoretisk og metodisk ressurs innenfor samfunnsvitenskaper og humaniora, og desto mer relevant fordi Foucaults måte å arbeide på fortløpende revideres gjennom verket, slik at han således ikke leverer noe fast metodeplattform slik som hermeneutikere som Hans Georg Gadamer eller narratologer som Gérard Genette. Få her til lands har samme fortrolighet med å «bruke» Foucault som Schaanning, og han resymerer effektivt sine erfaringer i fire metodestrategier, eller regler. Enklere og klarere kan det ikke gjøres, dette burde være obligatorisk pensum på mangt et masterstudium.

Unn Falkeids artikkel om Birgitta av Sverige og senmiddelalderens politiske kanon fører leseren over i avdelingen for studier av «individuelle forfatterskap». Det gjøres imidlertid et anslag som antyder en grunnlagskritikk av fagets kanon og selvforståelse ut fra et feministisk perspektiv. Kanonbegrepet løftes informativt frem både i historisk og pragmatisk lys, og Falkeid konstaterer med berettigelse fraværet av kvinner i den moderne fagtradisjonens kanoniserte forfatterskap. Samtidig blir det tydelig at ambisjonen i mindre grad er å problematisere kanon-dannelsen enn det er å løfte frem betydelige forfatterskap som «minst like viktige bidragsytere». Etter noen sider forlates imidlertid det fagkritiske perspektivet til fordel for en topologisk analyse av en trope i Birgittas forfatterskap, «Roma som enke». Artikkelen ser på Birgittas bruk av toposet i politisk og i litteraturhistorisk kontekst. Den er lærd, godt argumentert og velskrevet, men lider noe under at det prinsipielle anliggende gradvis nedtones. Den er også ett av de stedene i boken hvor oppgangen mellom idéhistorie og litteratur- og kulturhistorie blir utydelig. I seg selv er dette ingen motforestilling, men i lys av antologiens prinsipielle forehavende melder spørsmålet seg.

Også Line Cecilie Engh anlegger et kjønnsperspektiv. Hun går bredere ut enn Falkeid og gir en informativ oversikt over kjønnforskningens kritikk av disiplinen i kjølvannet av fenomener som postmodernisme, dekonstruksjon og den performative vendingen. Interessant nok foreslår Engh en annen vei inn i feltet ved å foreslå en uventet samtalepartner, det som bredt omtales som «kognitiv teori». Som Engh gjør oppmerksom på, er også dette et bredt og sammensatt felt, og her handler det først og fremst om den kognitive metafor-teorien, slik den for eksempel finnes hos Georges Lakoff og Mark Johnson. Igjen er det et topos som står til undersøkelse, «Kristi brud». Det er et strålende utgangspunkt for en analyse med et kjønnsperspektiv, og Engh overbeviser om at «kvinner er gode å tenke med». «Å tenke samfunnet som en kvinne» er åpenbart et steg ut av den politiske tenkningens tradisjon. Hun antyder tankevekkende perspektiver når hun avslutningsvis

antyder konsekvensene av analysen for forståelsen av det som er på «den andre siden av teksten», det er imidlertid litt mer uklart hva slags epistemologisk objekt dette skulle være, og hvordan en slik konstruksjon lar seg forene med den kognitive analysemetoden.

Også Anne Helness beveger seg i litteraturteoretiske farvann når hun peker på genrenes betydning for forståelsen av tidligmoderne tekster. De innledende betraktningene om genrenes historiske karakter (hvor litteraturvitenskapen får spille rollen som stråmann) og deres potensiale for en analyse av eldre teksters meningsunivers er både ryddig presentert og ikke minst nyttig og relevante for den som ønsker å nærme seg det tidlig-moderne tekstuniverset. Det er like fullt først etter de innledende betraktningene at Helness' tekst våkner til liv, ved å vende seg mot 1500-tallets reiselitteratur som eksempel materiale for de mer prinsipielle betraktningene. Det er både opplysende og spennende å lese om Giovanni Battista Rasmusios *Navigazioni et viaggi* (1550-1559). At denne anmelderen har et par forbehold overfor de historiske generaliseringene om genrens status midt på 1500-tallet (og derfor også påstanden om Rasmusios unike karakter) er mindre viktig, eksempel materialet fungerer instruktivt og er intellektuelt stimulerende. Jeg kunne imidlertid ha ønsket meg en mer utfoldet analyse, det blir med et kort oppslag. Helness åpner så vidt døren inn til renessansens fremmedartede utblikk på verden, før den igjen lukkes.

LES OGSÅ: [Bevegelsens opprinnelse](#)

Christine Amadous bidrag er historiografisk og belyser antikkforskningens historie. Artikkelen tar i en ytterst bokstavelig forstand for seg et klassisk emne i idéhistorien, forvaltningen av ideen om antikken. Fremstillingsgrepet er vellykket, i stedet for å forfølge og gjenfortelle historien om forestillingene om antikken fra middelalderen av og fremover, tar hun utgangspunkt i et konkret norsk eksempel, Ingvald Undsets (Sigrids far) rapport hjem fra Athen i 1882. I tråd med kunsthistorikeren Aby Warburgs begrep om antikkens etterliv (*Nachleben*) anlegger Amadou et dobbelt perspektiv på antikken: Den kan forstås som en tradisjon, altså som overlevering, og det kan studeres ut fra resepsjonen av den, det vil si den måten den har fungert som ressurs i ettertiden, og slik også hatt en virkningshistorie. Som tittelen «Fra Akropolis til Akershus» signaliserer, legger artikkelen primært vekt på den norske resepsjonen; dens poenger er ikke mindre prinsipielle av den grunn. Amadous redegjørelse for den Homer-polemikken som raste i norsk offentlighet på 1850-tallet (!) er både lærerik og svært underholdende lesning.

Kristin B. Aavitsland er den første bidragsyteren i boken som mobiliserer et annet kildemateriale enn det diskursive, her handler det om bilder i førmoderne kultur. Som så mange andre av bidragsyterne legger Aavitsland seg i forlengelse en av de mange «turns» som litteraturvitenskapen har vært gjennom de siste 25 årene, i dette tilfellet den såkalte «visual turn» hvor litteraturprofessor og kunsthistoriker W.J.T. Mitchell er en nøkkelfigur. Aavitsland tar for seg et uhyre interessant og i alle fall i norsk idéhistorie noe understudert felt, den visuelle kulturen og, mer avgrenset, billedets forhold til retorikken. Slik gis det en innføring i såpass forskjellige tradisjoner og felt som

minnepalasset (hvor Frances Yates underlig nok ikke nevnes), bildenes funksjon i retorikken, den visuelle retorikken, diagrammer og tankekart, osv. Det er åpenbart at dette er ressurser for idéhistorikeren. At det er en overdrivelse å si at oppmerksomheten mot disse skyldes en *visual turn*, betyr ikke at disse har krav på interesse. Artikkelen blir imidlertid først og fremst et ekspose over forskjellige interessante perspektiver, mer enn et samlet vy over et felt.

Med John Ødemark er boken over i det forordet betegner den globale idéhistorien. Noe overraskende henter Ødemark frem den danske teologen og idéhistorikeren Johannes Sløks begrep om «kulturelle møter». Vel så viktig er fremhevingen av den sløkske innsikten i periodiseringens vilkårlighet. Ødemark anlegger dermed et på dette tidspunktet sårt tiltrengt meta-perspektiv på idéhistoriens epistemologiske fundament, dens historiekategorier (herunder dens epoker), og dens eurosentrisme. Artikkelen viser fint hvordan tanken om en global idéhistorie ikke bare setter den idéhistoriske disiplinens premisser i og på spill, men at det flerkulturelle perspektivet gjør det vanskelig overhodet å etablere et grunnlag for et historisk studium av tanken. For hva innebærer «globalt»? Og hvilken og hvis globalisering er det tale om? Og siden idéhistorien er et europeisk idéprodukt (med hva det medfører av historiemetafysikk), kan man tenke seg en idéhistorie som ikke er eurosentrisk? Aporiene står i kø for den tanke som forsøker å begripe de motsetninger den er definert ved, dens «andre». Ødemark gode og bredt anlagte sveip over feltet er interessant og velskrevet, med innsikter som gjør fagets grunnlag og grenser flytende og usikre.

Thor Inge Rørvik går i «Filosofi som idéhistorisk objekt» betimelig opp grensene mellom idéhistorien og filosofien, en disiplin som sammen med litteraturvitenskapen utgjør fagets nærmeste naboer. Problemet har en særlig pregnans i norsk sammenheng, gitt det særnorske fenomenet Examen Philosophicum, som har bidratt til at filosofi i Norge lenge har vært ensbetydende med epistemologi. Rørviks utgangspunkt er Kants skille mellom historiske fremstillinger av filosofien (tradisjon og resepsjon) og filosofiske fremstillinger av fortidens filosofi, hvilket betyr å rekonstruere de enkelte filosofenes særlige prosedyrer og sannhetsfordringer (det Kant kaller en filosofisk «arkeologi»). Idéhistorien lever av empiri, filosofien av rasjonelt utledede gyldighetskrav. Av samme grunn er filosofien lite resistent overfor fakta. Når det viser seg at John Lockes *Two Treatises* ble skrevet flere år før *The Glorious Revolution* i 1688, så kan den knapt leses som en reaksjon på denne. Rørvik bringer avslutningsvis inn det moment at filosofien historisk ikke er stabil; den gentlemansaktivitet 1600- og 1700-tallet omtalte som «filosofi», var noe annet enn den filosofi som på 1800-tallet ble utøvd av de embedsmenn som var historiens første professorer i filosofi.

LES OGSÅ: [Idéhistoriens nye forsvarere](#)

Ellens Schruppfs artikkel «Barnet mellom idé og kropp: Om endringer i oppfatninger av barn og barndom i historien» skiller seg fra de øvrige bidragene ved at den kun sporadisk berører etablerte idéhistoriske problemstillinger. Den er – noe forfatteren flere ganger fremhever – en fremstilling av

de skiftende inspirasjonskildene i hennes mangeårige arbeid med barndomshistorie. Som et blikk inn i hvordan Schruppf har forholdt seg til skiftende paradigmer innenfor denne delen av norsk sosialhistorie er den ikke uten en viss interesse, men den ville nok ha fungert betydelig bedre i en annen kontekst.

Mats Malm tar fatt i de metodologiske utfordringer og muligheter som følger av digitaliseringen av historiske tekster og gir en introduksjon til de digitale hjelpemidlene som i dag brukes innenfor det som løselige omtales som «digital humaniora». Det er i og for seg lite å innvende på Malms oversikt, og siden dette er et felt i rivende utvikling er nok andre enn meg bedre egnet til å påpeke mangler i katalogen han presenterer. Imidlertid synes jeg eksemplene han mobiliserer, Diderots og d'Alemberts encyklopedi og King James' bibeloversettelse, ikke er gode: For dem som har beskjeftiget seg med Diderot & co er det kjent hvordan de smuglet subversive kommentarer inn under tilsynelatende uskyldig oppslagsord (stikkord som «nattverd», «alter» etc. under «Anthropophages»), og den engelske bibelens fleksible oversettelser egenliv er knapt nok noen nyhet. Snarere enn en presentasjon av verktøy som etter hvert er kjente for mange – om det nå er arkiv som ECCO eller redskaper som *topic modeling*, *N-gram analysis* etc. –, kunne man i stedet ha ønsket seg noen tanker om de konsekvenser slike metoder og redskaper har for idéhistorikerens arbeid. Hva er for eksempel følgene av å bruke *Google Books* for å finne stedene vi søker og analyserer, fremfor å lese dem i konteksten en hel bok? Og hva betyr skriftens, lesningens og arkivenes materialitet og teknologier for idéhistorien, dens gjenstander og dens praksis?

Om overveielser av følgene av korpusets materialitet savnes i den foregående artikkelen, bøter Ellen Krefting langt på vei på dette ved å sette fokuset på bokhistorien og mediets betydning for idéhistorien. Artikkelen er et ytterst passende apropos i antologiens overordnede sammenheng. En av bokhistoriens lekser er at ideer aldri forefinnes i «naken form». Tanken lar seg ikke gripe i sin rene form, «ideene» lar seg ikke tenke uavhengig av de formater som formidler dem og de underlag som bærer dem. Kreftings introduksjon til bokhistorien er kompetent og god. Leseren føres fra eldre tiders manuskriptstudier og John Lockes kritikk av bruken av vers og kapitler i Bibelen frem til *New Philology* og bokhistorikere som Elizabeth Eisenstein, Adrian Johns, Roger Chartier og Robert Darnton. Krefting skiller pedagogisk mellom tre typer bokhistoriske metoder i aktuell skandinavisk forskning, empirisk-kvalitative, sosiologiske og formal-materielle. Her savner jeg en henvisning til den medie-arkeologiske tradisjonen som står sterkt i Sverige, ikke minst siden medie-arkeologiens redskaper etter mitt skjønn er bedre egnet til å håndtere de sider ved bokhistorien Krefting anvender Jerome McGann utvidede tekst-begrep til. Teksten rundes av med flere anskueliggjørende og interessante smaksprøver på de følger et bokhistorisk perspektiv har for idéhistoriens korpus, blant annet hentet fra Kreftings egen forskning i opplysningstidens tidsskrifter.

Med Reidar Aasgaard bringes endelig teologien og dermed også hermeneutikken med i diskusjonen. Artikkelen tar pedagogisk utgangspunkt i en berømt bibeltekst, nærmere bestemt «Fader vår» for å vise hvordan dens innhold er avhengig av historisk kontekst. Aasgaard støtter seg på bibelvitenskapen og da er heller ikke Gadamer langt unna. Men oppfinnsomt nok, i stedet

for å kopiere den hermeneutiske refleksjonen med å etterspore meningsinnhold fra fortiden og frem til i dag, går forfatteren motsatt vei: Han begynner med dagens fadervår for så stegvis å bevege seg bakover historien og til den opprinnelige utsigelsessituasjonen, Jesus som prediker for sine disipler. Grepene er vellykket og instruktivt, men også ganske krevende i den forstand at det er en god del mellomregninger som må utelates, og Aasgaard gjør da selv også oppmerksom på at han ikke har plass til å gå ned i detaljene. At denne leseren godt kunne ha tenkt seg grundigere og mer dyptpløyende analyser, er i bunn og grunn et kompliment til forfatteren. Han lykkes med å slå opp et stort lerret og får demonstrert hvordan og hvorfor hermeneutikken er teologiens kanskje fremste hjelpevitenskap, og hvilke ressurser den stiller til rådighet for tekstleseren.

LES OGSÅ: [Sjangeren idéhistorie](#)

Bidragene er gjennomgående lesverdige og av høy kvalitet. Det kan virke som om en bestemt håndtert lengdenorm (18 sider) har gjort at noen har blitt litt i korteste laget eller slutter litt abrupt. Overordnet kan man fastslå at idéhistorien ikke har gått fri av *the linguistic turn*. Det er noe ironisk i at Schaanning med sin artikkel om Foucault – som forbløffende nok fortsatt knyttes til «språklige strukturer», – er den eneste som inviterer til å inndra inkluderer materielle, ikke-diskursive praksiser i fagets gjenstandsfelt (Skjønt dette er ikke helt rettferdig; Kreftings artikkel bringer inn et viktig og sårt tiltrengt mediehistorisk perspektiv). Ellers domineres bidragene av begrepshistorie, diskursanalyse og retorisk analyse, samt importer fra litteraturvitenskap som topologi, genre-teori, resepsjonsteori, *distant reading* osv. Videre synes det som om kanon lever i beste velgående, overraskende nok tydeligst kanskje i de mer feministisk orienterte bidragene. Her er det få forsøk på å etablere en mot-kanon, pledere for en anti-kanon eller tale på vegne av «the great unread»; snarere handler det om å justere kanon ved å inkludere dem som tidligere var lukket ute. Det gjøres heller ingen større forsøk på å problematisere disiplinens epistemologiske forutsetninger i et kjønnsperspektiv, ja, de disiplinerte aspektene ved kanon-etablering forblir stort sett utematiserte. Man kan dessuten også konstatere at de tradisjonelle epokeforestillingene fortsatt synes å være skrevet i stein (kun Ødemark drøfter disse eksplisitt) – om det er middelalder, renessanse, tidlig nytid, eller hvilken tidsalder det nå måtte være. Endelig kan man fastslå at den store tyske tradisjonen fortsatt står i sentrum. Ikke et ondt ord fra meg om det, men leseren får en følelse av at for mange av bidragsyterne – ikke alle – er idéhistorie fortsatt åndshistorie eller tenkningens historie; det handler gjennomgående om å rekonstruere meningsuniverser. Samtidig peker flere av bidragene også i retninger som ikke har vært så tydelige tidligere. Om åndshistorien fortsatt står sterkt, er ingen av bidragsyterne vitenskapshistorisk rettet. Også de litteraturhistoriske impulsene står klarere i faget enn for tredive år siden, mens modernitetsperspektivene nærmest er borte. Nå skal ikke dette uten videre utlegges som verdensåndens seneste omslag, i relativt små fagmiljøer betyr enkeltindivider og deres fagprofiler mye, og man skal heller ikke se bort fra hvilke effekter de lokale revirforhandlingene på Blindern kan ha på det enkelte faget.

En antologi er på mange måter en passende genre om man skal vise metodepluralisme *in action*. I den forstand er denne utgivelsen vellykket. Denne anmelderen har få problemer med at

idehistorikere knytter an til forskjellige tradisjoner, og at idéhistoriens provinser preges av mangfold. For min del finner jeg heller intet problematisk med metodologiske lån fra andre disipliner – import av begreper, metoder og teorier, er en av de mest alminnelige måtene fag utvikler seg på. Hva jeg imidlertid gjerne skulle ha sett, er et tydeligere bilde av hva som samler fagets i Norge av i dag, hva som gjør idéhistorien til et fag *i egen rett* utover de rent institusjonelle rammene, pensa og personer. Med unntak av Rørviks bidrag er det få forsøk på å artikulere hva som skiller idehistorie fra filosofihistorie, litteraturhistorie og teologi – fagets nærmeste frender – eller for den saks skyld fra kulturhistorie og mentalitetshistorie. Spørsmålet er trolig mer viktig i dag enn for tyve år siden, sågar presserende, gitt det påtrykk det nyliberalistiske styringsparadigmet utøver på den klassiske universitetsstrukturen og faglige identiteter. Når grensene mellom fagene nedbygges etter parolen om den totale *Mobilmachung*, finnes det reelle ressurser å hente i å kultivere disiplinenes egenart. Her hadde jeg håpet at boken hadde mer å by på. Ikke desto mindre vil jeg understreke at utgivelsen samlet etterlater et inntrykk av et skriveført og velinformert fagmiljø som hermed har begått en samling instruktive, lesverdige og inspirerende tekster.